

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes breus (fauna)

Rebut: maig 1994

Noves localitzacions als Països Catalans de *Helicodiscus singleyanus* (Pilsbry, 1890) (Gastropoda: Helicodiscidae)

New findings of *Helicodiscus singleyanus* (Pilsbry, 1890) (Gastropoda: Helicodiscidae) in the Catalan Countries

Un dels gasteròpodes terrestres més enigmàtics de la fauna catalana és *Helicodiscus* (*Hebetodiscus*) *singleyanus* (Pilsbry, 1890). Es tracta d'un diminut cargol, de conquilla translúcida i sense característiques particulars, de distribució presumiblement holàrtica. Potser pel fet que es podria confondre amb estadis juvenils d'altres espècies no fou descobert a Europa fins fa relativament poc. Avui en dia, el nombre de localitats conegudes a tot el continent és relativament elevat, encara que als països mediterranis sembla molt rar. En tot cas, *H. singleyanus* sembla que és una espècie troglòbia o troglóbiont, car es coneix quasi exclusivament dels al·luvions de rierols o surgències càrstiques (RIEDEL & WIKTOR, 1974; KERNEY & CAMERON, 1979; PEZZOLI, 1985; ALTONAGA, 1989; NORRIS, 1991).

Les úniques citacions fins ara d'*H. singleyanus* als Països Catalans eren a l'Alt Empordà: al Mas Túria, prop de Castelló d'Empúries (ALTIMIRA, 1969), i a la vora del riu Manol, a Vilafant (HOLYOAK & SEDDON, 1985). La primera localitat ha sofert pertorbacions importants, com tota la plana empordanesa, de manera que recerques posteriors no forniren cap exemplar d'aquesta

espècie (ALTABA, 1980). Aquesta citació és l'única que recull la monografia de BECH (1990). Cal destacar que ambdues citacions es basen en conquilles recollides entre els detritus arrossegats per l'aigua, lluny de les capçaleres dels rius, de manera que llur procedència exacta resta desconeguda.

H. singleyanus ha estat trobat recentment en dues ocasions a la Garrotxa, també entre al·luvions a la vora de rius petits. A la Font de Sant Roc, a la vora del Fluvià just abans del seu pas per Olot, es recolliren quatre conquilles a l'agost del 1992 (UTM 31T DG 5768). Posteriorment, al juliol del 1993, se'n trobaren set a l'entrada de la Cova de la Torre, situada a la riba del riu Brugent, afluent del Ter, prop de Sant Feliu de Pallerols (UTM 31T DG 5860). El material recollert es conserva a la col·lecció malacològica de l'autor (números de catàleg CRA-4048 i CRA-4262, respectivament), excepte dues conquilles de la Cova de la Torre dipositades al Museu de Zoologia de Barcelona i al Museu de la Naturalesa de les Illes Balears (MNCM-700).

La coberta vegetal esponerosa que ocupa les capçaleres dels rius Fluvià i Brugent, juntament amb la minsa densitat de població humana d'aquestes zones, permeten suposar que *H. singleyanus* és un element autòcton. El seu hàbitat (encara desconegut) i la seva mida probablement han estat obstacles per a la seva recol·lecció. De tota manera, en l'absència d'un registre fòssil adequat, desconeixent els costums de l'espècie i tenint en compte l'intens comerç amb Amèrica del Nord al llarg dels darrers dos segles, no es pot descartar la hipòtesi d'una introducció

accidental (RIEDEL & WIKTOR, 1974; ALTABA, 1991; NORRIS, 1991). En aquest sentit, es tracta d'una història paral·lela a la de *Ferrissia (Pettancyllus) wautieri* (MIROLI, 1960), un petit gasteròpode límnic que era desconegut als Països Catalans fins fa poc, però que no hi és gens rar (ALTABA *et al.*, 1985). En tot cas, sembla que l'àrea de distribució d'*H. singleyanus* a la península Ibèrica es limita a les regions amb vegetació d'afinitat centreeuropea (ALTONAGA, 1989; HERMIDA *et al.*, 1992), talment com s'esdevé a Itàlia (PEZZOLI, 1985).

Agraïments

Agraeixo l'ajuda de la meua esposa Catalina Ponsell, del malacòleg olotí Jordi Nebot i de la naturalista montsenyenca Carme Rosell, sense els quals no hauria estat possible la redacció d'aquesta nota. D'igual manera, haig d'expressar el meu sincer agraïment a tot el personal del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa per la seva gentilesa i interès. Aquest treball ha estat subvencionat, en part, pel projecte PB91-0055 de la DGICYT i per una beca del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya.

CRISTIAN R. ALTABA

Bibliografia

- ALTABA, C.R. 1980. Introducció a l'estudi dels mol·luscs dels aiguamolls de l'Alt Empordà. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 45: 38-45.
- ALTABA, C.R. 1991. Mol·luscs. In: *Història Natural dels Països Catalans*, vol. 8: *Invertebrats no artròpodes* (C.R. Altaba, Ed.) Enciclopèdia Catalana, Barcelona. pp. 375-416, 427-470.
- ALTABA, C.R., TRAVESET, A., BOGUÑA, E. & BECH, M. 1985. Sobre la presència de *Ferrissia* i *Acroloxus* (Gastropoda: Basommatophora) als Països Catalans. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 52: 61-71.
- ALTIMIRA, C. 1969. Notas malacològiques. *Publ. Inst. Biol. Apl.*, 46: 91-113.
- ALTONAGA, K. 1989. La familia Endodontidae Pilsbry 1894 (Pulmonata: Stylommatophora) en la Península Ibèrica. *Kobie (Ser. Cienc. Nat.)*, 18: 123-136.
- BECH, M. 1990. Fauna malacològica de Catalunya. Mol·luscs terrestres i d'aigua dolça. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 12: 1-229.
- HERMIDA, J., OUTEIRO, A. & RODRÍGUEZ, T. 1992. Las familias Endodontidae, Euconulidae, Vitrinidae, Zonitidae y Clausiliidae (Gastropoda: Pulmonata) en Asturias, León, Zamora y Salamanca. Mapas de distribución. *Rev. Acad. Gal. Cienc.*, 11: 67-79.
- HOLYOAK, D.T. & SEDDON, M.B. 1985. Non-marine Gastropoda from France, Spain and Italy. *J. Conchol.*, 32: 67-70.
- KERNEY, M.P. & CAMERON, R.A.D. 1979. *A field guide to the land snails of Britain and North-west Europe*. Collins, Londres. 288 pp.
- NORRIS, A. 1991. Notes on Yorkshire Mollusca 8: *Helicodiscus singleyanus*. (Pilsbry, 1890) new to Yorkshire. *Naturalist*, 116: 65-66.
- PEZZOLI, E. 1985. Nota sul ritrovamento in Italia di *Helicodiscus (Hebetodiscus) singleyanus* (Pilsbry, 1890) (Gastropoda, Punctoidea, Helicodiscidae). *Lav. Soc. Ven. Sc. Nat., Suppl.*, 10: 129-134.
- RIEDEL, A. & WIKTOR, A. 1974. Arionacea. *Šlimaki Kražatkouwate i šlinikowate* (Gastropoda: Stylommatophora). *Fauna Polski*, 2: 1-140.